

A MAGYAR HONVÉDSÉG LOGISZTIKAI RENDSZERE FEJLŐDÉSÉNEK ESEMÉNYTÖRTÉNETE

Rácz János ¹

Az új honvédelmi törvény, a gazdasági változások, a NATO-orientációs törekvésekkel szinte egyidőben kezdődött meg egy új gondolkodási mód, a logisztika térhódítása, fogalmának és módszerének kutatása a hadseregben.

Az eddig eltelt időszakban a Magyar Honvédség anyagi-technikai (logisztikai) rendszere számos változáson racionalizáláson ment keresztül melynek folyamatait főbb állomásait, eseménytörténetét szeretném a tisztelt olvasók figyelmébe ajánlani.

1.) A logisztika tudománya, a magyar katonai logisztika kialakulása

A logisztika tudománya a hadművészet évezredes fejlődése során alakult ki. Gyökerei egészen az ókorig, a római birodalom korának hadművészetéig nyúlnak vissza.

"A logisztikát, mint hadtudományi fogalmat, a történeti források szerint először VI. Leó bizánci császár (886-912) használta a "Harcászat, avagy könyv a hadügyről" című művében. A logisztika kifejezéssel az "ellátás művészetét" foglalta össze."

A mai felfogás szerinti logisztikát, mint a hadművészet önálló ágát Antoine-Henry Jomini francia tábornok a "Hadművészet kézikönyve" című művében fogalmazta meg, mint a hadseregek utánpótlásának tudományát, amely tartalmazza a csapatmozgások tervezését és vezetését, valamint az erődítmények és szálláshelyek építését.

A logisztika mai fogalma a XX. század háborúiban alakult ki és fejlődött tovább. A II. világháborút követően a NATO létrejöttével a logisztika a nyugat-európai hadügy és hadtudomány részévé vált. A hadászatban, illetve a hadtudományban elért eredmények felkeltették a gazdasági szakemberek figyelmét és egyre intenzívebbé váltak a logisztikának a gaz-

---

1. Rácz János mk. alezredes, ZMNE egyetemi adjunktus, Haditechnikai Tanszékvezető - helyettes

dasági rendszerekre való adaptálása, illetve a továbbfejlesztésre irányuló kutatások.

Az időközben kifejlesztett új tudományos elméletek (rendszer, információelmélet), módszerek és eljárások (operációkutatás, szimuláció, stb.) a számítástechnika és az informatika rohamos fejlődése hatalmas lendületet adtak a kutatásoknak. **A polgári életben a logisztika értelmezésében kétféle irányzat alakult ki.**

Német nyelvterületen az üzemi, üzemgazdasági vizsgálat, megközeletítés a jellemző, ez tükröződik *H.C. Pfohl*, *R. Gysi* definícióiban és a legteljesebben *Jünemann* megfogalmazásában:

"A logisztika anyagok, személyek, energiák és információk rendszereken belüli azonosulásának tervezésével, szervezésével, irányításával és ellenőrzésével foglalkozó tudomány."

Az angol nyelvű szakirodalom a vizsgálatok során a mikrogazdasági rendszerek közötti anyagáramlásra, a piaci, üzleti folyamatokra (marketing logistics, business logistics), ezek szervezésére (management logistics) helyezi a hangsúlyt.

Az Amerikai Logisztikai Társaság definíciója szerint: *"A logisztika nyersanyagok, félkész termékek és késztermékek hatékony áramlásának tervezését, megvalósítását és ellenőrzését szolgáló tevékenységek integrációja. Ezek a tevékenységek magukban foglalják a vevőszolgálatot, a kereslet előrejelzést, az elosztást, a készletgazdálkodást, az anyagmozgatást, a szállítást, a termelésprogramozást és egyéb tevékenységeket is."*

A logisztika fogalmának, funkcióinak hazai meghatározására a német és az angol felfogás ötvözése a jellemző. A hazai publikációk a logisztika műszaki, gazdasági, elméleti és gyakorlati kérdéseivel egyaránt foglalkoznak².

A '90-es évek elejétől a NATO orientációs törekvések felerősödésével a hadseregben is megkezdődött a logisztika fogalmának, módszereinek, alkalmazási lehetőségeinek kutatása.

Az első néhány évben a logisztika - vagy legalábbis a katonai logisztika - a hadseregben csak alig néhány megszállott ügye volt, s magát a logisztikai kifejezést meghallva tisztjeink többsége az Idegen Szavak Szótára

---

2. Prezenszki József Logisztika 1995.

után kapott. Ma már a logisztika hadseregszerte ismert, sőt elismert kifejezéssé vált, a logisztika körébe tartozó kérdéseket egyre többen és egyre újabb szakterületeken művelik.

1995- ben - konszenzus eredményeként - a Logisztikai Tudományos Konferencián elfogadásra került a katonai logisztika fogalma: "**Logisztika: az erők mozgásának és fenntartásának tervezési és végrehajtási tudománya.**". A tevékenységek azon kérdései, amelyek legáltalánosabban foglalkoznak **az alábbi kérdésekkel**³:

- tervezés és fejlesztés, beszerzés, raktározás, szállítás, elosztás, fenntartás- karbantartás, kiürítés és az anyagok kiosztása;
- személyek szállítása;
- eszközök beszerzése, gyártása, karbantartása, működtetése és elosztása;
- a szolgálatok beszerzési vagy ellátó tevékenysége;
- az orvosi, valamint az egészségügyi szolgáltatás biztosítása.

Katonai logisztika: "a logisztika, mint interdiszciplináris tudomány elméletének katonai alkalmazása." Célja a katonai rendszer alaprendeltetés szerinti feladat, a fegyveres harc, illetve az erre való felkészülés végrehajtásának támogatása. Szűkebb értelmezésben a katonai rendszer - a katonai szervezetek közötti és azokon belüli - termék (anyag és eszköz) mozgásának, szélesebb - értelmezésben a katonai rendszer erőforrásai (élőerő, eszköz, anyag, energia, létesítmények és szolgáltatási kapacitások), valamint különleges erőforrásként a pénz és az információ megszerzésének és optimális hasznosításának tervezésére, szervezésére, irányítására és lebonyolítására irányuló tevékenységeket és az ezekre vonatkozó eljárási szabályokat integráló komplex rendszer.⁴

Elfogadottá vált a katonai logisztika külföldi szakirodalom szerinti megbontása is, **termelői** (termelési) és **fogyasztói** (fogyasztási) logisztikára.

A **termelői** (termelési) **logisztika** a haditechnikai eszközök és hadfelszerelési anyagok beszerzésével és gyártásával foglalkozik, beleértve azok tervezését, elosztását, nemzetgazdasági javítását és karbantartását is.

3.A védelemgazdaság mikrofolyamatai. Tankönyv, 1999. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem

4.Janza Károly 1995 Logisztikai Tudományos Konferencia

A **fogyasztói (fogyasztási) logisztika** a csapatok és az anyagi-technikai eszközök ellátását, üzemben tartását, szállítását, utánpótlását, a biztosító rendszerek optimalizálását jelenti.

2.) A magyar katonai gazdálkodás fejlődése 1920-1995. között

A *magyar királyi hadsereg* anyagi szolgálatának "*gyökerei*", működési alapelvei, módjai, szaknyelvi apparátusa az Osztrák-Magyar Monarchia császári és királyi hadseregéből származnak és kerültek át az első világháború utáni magyar hadseregbe.

A hadsereg fenntartásához szükséges pénzalapot az Országgyűlés az állami költségvetésről szóló törvényben irányozta elő. A hadsereg létszámának feltöltése, a hadfelszerelés biztosítása, a személyi állomány és az állatok ellátása közigazgatási feladat, s mint ilyen, a legfelső szintű katonai közigazgatósági hatóság, a honvédelmi miniszter feladata volt. A Vezérkar nem volt része a HM-nek, közvetlenül a kormányzó kizárólagos alárendeltségébe tartozott, aki ezen keresztül gyakorolta legfelsőbb parancsnoki jogkörét a hadsereg felett.

A Honvédelmi Minisztérium katonai **közigazgatási feladatai három csoportra, ágazatra oszlottak:**

- **a katonai közigazgatásra**, amely a csapatok kiegészítését, a katonai szervezetek létrehozását, nyilvántartását, belső ügyvitelét, továbbá az állományügyeket, a lő- és gyakorlóterek feladatait intézte;
- **a műszaki közigazgatásra**, amely magába foglalta a hadsereg hadfelszerelési eszközökkel és anyagokkal (fegyver, lőszer, harcjármű, műszaki eszközök, híradóeszközök, stb.) való ellátást;
- **a gazdaság-közigazgatásra**, amely a hadsereg szükségleteinek finanszírozását, a kincstári anyagok nyilvántartását, elszámolását és mindennemű gazdálkodás hatósági ellenőrzését végezte.

A mai értelemben vett anyagi-technikai (logisztikai) biztosítási feladatokat tehát a műszaki közigazgatási és a gazdaság-közigazgatási szolgálat látta el. A két szolgálat a HM Anyagi Főcsoportfőnökség állományába tartozott és osztályokat foglalt magába, melyeket vezérkari-, hadbiztosí-, illetve szaktisztek (mérnökök, orvosok, stb.) vezettek.

Az egységes anyagi vezetés csak a minisztériumra volt jellemző, a hadtestnél már az úgynevezett fegyvernemi anyagellátást a hadtest vezérkari főnöknek közvetlenül alárendelt vezérkari anyagi tiszt vezette, az illetmény (pénz), az ételmezés, a ruházat és elhelyezési anyagellátás, a számvevőségi feladatok végzése, a hadtest vezető hadbiztos hatás- és feladatkörébe tartoztak.

1945-1949. között a hadsereget többször **újjászervezték**, de szervezeti felépítése megőrizte a régi hadsereg jellegzetes szervezeti tagozódását.

A Honvédelmi Minisztérium **anyagi csoportja** alárendeltségében a hadbiztosi, a hadmérnöki, az orvosi és egyéb anyagi alcsoport működött.

A végrehajtás szintjén a hadosztály hadbiztos szakirányítása alatt a csapatok gazdasági hivatalai működtek. A végrehajtó szervezetig bezárólag az ételmezést, a ruházatot és felszerelést, valamint a pénzellátást hadbiztos irányította. A fegyverzet, lőszer, műszaki, híradó, stb. anyagellátást a hadosztály megfelelő szaktisztjei végezték. Az orvosi alcsoport a parancsnok alárendeltségében tevékenykedett.

1949-től az egész magyar hadsereg az úgynevezett szovjet típusú elveknek megfelelően került átszervezésre.

A Magyar Néphadseregnek és ezen belül a szárazföldi csapatok **anyagi-technikai rendszerét négy nagy alrendszer, a pénzügyi, a hadtáp, a páncélos- és gépjármű-technikai és a fegyverzeti alkotta.** A négy biztosítási terület mind horizontálisan, mind vertikálisan átfogta az egész hadsereget az önálló alegységektől a Honvédelmi Minisztériumig. A pénzügyi és - **1976-tól** - az elhelyezési szolgálat közvetlenül a parancsnok alá tartozott. A parancsnok hadtáp-helyettes alárendeltségében az ételmezési, a ruházati, az üzemanyag, a közlekedési-szállító és az egészségügyi szolgálat működött.

A Magyar Honvédségnél közel **15 éve** kezdődött el az a racionalizálási folyamat, amely arra irányult, hogy az anyagi-technikai biztosítás hatékonyabb, ésszerűbb vezetési rendszerét, szervezeteit hozza létre. A fejlesztés eredeti célja az volt, hogy egy vezetési rendszerbe funkció szerint integrálódjon az anyagi, technikai és egészségügyi biztosítás.

1985-ben a technikai szolgálatokat *fegyverzeti és technikai szolgálat*-*tá* integrálták, egyesítették a technikai biztosítás rendszerét. A parancsnok fegyverzeti és technikai helyettese alárendeltségébe kerültek a fegyverzeti, a páncélos és gépjármű-, a műszaki- és a vegyivédelmi-technikai szolgálatok. Ennek eredményeként ezt követően alapvetően minden technika üzembenntartása, javítása az integrált fegyverzeti és technikai szolgálat alárendeltségében, szakági rendszerben valósult meg. A funkció szerinti teljes integráció - az integrált szervezeten belül az anyagi és technikai biztosítás szétválása - azonban nem történt meg. Sőt az integráció sem lett teljes körű, tagozatonként is eltérő volt. Kettős szakmai irányítást eredményezett az, hogy például az elektronikai szolgálat csapattagozatban nem került integrálásra. Létrejöttek viszont csapatszinten az integrált javító századok, amelyek majd minden technikai eszköz javítását végzik az alakulatoknál.

Az anyagi-technikai biztosítási rendszer fejlesztésének *következő lépéseként egyesítésre került a fegyverzeti és technikai, valamint a hadtáp főcsoportfőnökség, 1989.* december 01-jével létrejött az MH Anyagi Technikai Főcsoportfőnökség, mely magában foglalta a más felügyelet alatt tevékenykedő anyagit-technikai szolgálatok törzskari szervezeteit. **1990.** szeptember 01-jével hadsereg és hadtest szinten, majd **1991-ben** a dandárok-nál, ezredeknél, önálló alegységeknél is létrejöttek az anyagi-technikai főnökségek (szolgálatok). A hadtápszolgálatból **1990-ben** kivált a közlekedési, **1991-ben** az egészségügyi szolgálat is és az anyagi-technikai főnök közvetlen alárendeltségébe kerültek. Ezzel az anyagi, technikai, egészségügyi és közlekedési biztosítás egy vezető, az anyagi-technikai főnök alárendeltségébe, felelősségi körébe összpontosult azzal a céllal, hogy a biztosítás négy egymáshoz szervesen kapcsolódó területén egységes elvek, egységes követelmények érvényesüljenek. A haditechnikai és hadtáp-főnökségen belül viszont továbbra is megmaradt a hagyományos szakági felépítés, az egyes szolgálati ágak felelőssége, feladata, kötelessége nem módosult. Az ellátó századokba beintegrálódtak a haditechnikai raktárak, a gépesített lövész (harckocsi) zászlóaljnak kötelékében egy, a kiszolgáló szakaszba szervezték az összes anyagi-technikai biztosító alegységet.

3.) Az anyagi -technikai biztosítás fogalma és célja

Az anyagi -technikai biztosítás a mindenoldalú biztosítás azon meghatározó jelentőségű része, amely magába foglalja a Magyar Honvédség csapatai és szervei háborús tevékenysége előkészítésének valamint a csa-

patok harc- és harccal kapcsolatos tevékenységei végrehajtásának anyagi-, technikai-, egészségügyi- és közlekedési biztosítását.

Az anyagi - technikai biztosítás feladatait a katonai felső vezetés anyagi - technikai biztosítást tervező, szervező, irányító és végrehajtó szervei, a haderőnemek fegyvernemeinek és szakcsapatainak anyagi - technikai (hadtáp, haditechnikai, egészségügyi és közlekedési) biztosítást vezető szervei, végrehajtó egységei és alegységei, a megerősítő és támogató területi katonai és polgári ellátó-, javító, egészségügyi- és közlekedési erők és eszközök hajtják végre.

Az anyagi technikai - biztosítás célja olyan rendszabályok fogantatása és tevékenységek végrehajtása, amelyek:

- a csapatok haditechnikai eszközökkel történő ellátásával;
- harc-, fenntartási- és ellátási anyag szükségletének folyamatos kielégítésével;
- a haditechnikai eszközök és személyi állomány harcképességének fenntartásával;
- a közlekedési feladatok megszervezésével és végrehajtásával,
- egyrésztől hozzájárulnak a fegyveres küzdelem személyi feltételei fenntartásához, másrésztől létrehozzák, és folyamatosan biztosítják annak tárgyi feltételeit.⁵

Összességében elmondhatjuk, hogy a bekövetkezett változások az anyagi-technikai biztosítás eredményességében érezhető törést nem okoztak, mivel csak a szakági integráció történt meg. A feladatokat továbbra is változatlan szabályozók szerint tervezték, szervezték és hajtották végre.

4.) A Magyar Honvédség szervezeti és intézményi rendszerének változásai

1997-ben lezárult a haderőreform egyik jelentős szakasza azzal, hogy megszűnt a Magyar Honvédség Parancsnoksága, létrejött a Honvéd Vezérkar

---

5. Dr. Turcsányi Károly, Anyagi-Technikai Biztosítás Alapjai (ZMNE jegyzet, IV. fejezet, 1993)

új struktúrája. A hadtestek bázisán létrehozták a haderőnemi vezérkarokat, a Szárazföldi Vezérkart és a Légierő Vezérkarát. Ugyanakkor minden szinten a NATO országok többségének szervezeti rendjéhez igazodva a vezető szervek új tagozódása is létrejött. Ezen belül az anyagi - technikai vezető szervezetek logisztikai megnevezéssel a vezérkarok, parancsnokságok negyedik vezetési csoportjai lettek. Ezzel egyidőben az Egészségügyi Főnökségek kiváltak (békében), az elhelyezési szolgálatok beintegrálódtak a logisztikai szervezetbe. A pénzügyi és számviteli szervezetek továbbra is megőrizték önállóságukat, sőt ki is váltak a katonai szervezetek állományából és a HM közvetlen alárendeltségbe kerültek.

5.)Az MH logisztikai biztosítás új típusú és feladatrendszerű vezető szervezetei

- a Honvéd Vezérkaron belül a Logisztikai Főcsoportfőnökség (MH LFCSF-ség, J-4);
- a Honvéd Vezérkaron belül Egészségügyi Csoportfőnökség (minősített időszakban);
- a Honvéd Vezérkar alárendeltségében a Logisztikai Főigazgatóság (MH LFI);
- a Haderőnemi Vezérkarok (MH BHP) logisztikai csoportfőnökségei (LCSF-ség, G4);
- csapat logisztikai főnökségek.

A szervezeti változással az MH Logisztikai Főigazgatóság alárendeltségébe kerültek a szakanyagellátó központok, javítóüzemek, raktárak.

A Szárazföldi Vezérkar alárendeltségében új logisztikai szervezatként létrehozásra kerültek a vegyesanyag-raktárak.

A központi logisztikai rendszer szétvált **termelői és fogyasztói** logisztikára.

A katonai logisztikában a termelői (előállítói, gyártói) logisztikához tartozik:

- a haditechnikai tudományos kutatás és fejlesztés;
- a szerződések kötése;
- minőség biztosítása;
- gyártási folyamatok ellenőrzése;
- beszerzések;
- üzemi próbák;
- tesztelések;
- katonai vonatkozásban a kompatibilitás és interoperabilitás.

A termelői (előállítói, gyártói) logisztika - az MH részére az input - a Honvédelmi Minisztérium és szervezetei részéről valósul meg és biztosítja a honvédség béke és háborús működéséhez szükséges feltételeket és javakat.

A fogyasztói (felhasználói) logisztikához tartozik:⁶

- a termékek átvétele;
- rendszerbe állítás;
- szállítás;
- raktározás;
- karbantartás;
- üzemképesség fenntartása, működtetés;
- elosztás;

---

6. Dobó Péter: A katonai és üzleti logisztika kapcsolata, a továbbfejlesztés lehetőségei, feladatai. Logisztikai Évkönyv 1999.

- nyilvántartás;
- rendszerből kivonás.

A fogyasztói (felhasználói) logisztika a Magyar Honvédség részéről az állományába tartozó logisztikai vezető irányító, valamint a központi és csapattagozatban működő végrehajtó szervezetekkel valósul meg.

A jelenlegi logisztikai rendszer kialakulásához a már meglévő és működő anyagi-technikai biztosítási rendszer szolgált alapul, az anyagi-technikai főnökségek (szolgálatok) logisztikai főnökségekké (szolgálatokká) alakultak.

6.) Összegzett vélemény

A logisztikai biztosítás új szervezete egy olyan meglévő biztosítási (hadtáp, haditechnikai) rendszeren jött létre, amelyben létezett egy működőképes ellátási rendszer, a hozzá tartozó személyi állománnyal, raktárakkal, műhelyekkel, egészségügyi intézményekkel és tartalmazott olyan elemeket, amely a logisztikai fejlődést, szemléletet tükrözte. *Ez azonban még nem logisztika, mert a szervezetben és a feladatkörökben továbbra is sokféle párhuzamosság és irracionalitás érvényesült.*

Felhasznált irodalom:

- 1.) Védelemgazdaság mikrofolyamatai. Tankönyv, Budapesti Közgazdasági Egyetem, 1999.
- 2.) *Dr. Prezenszki József*: Logisztika. Budapesti Műszaki Egyetem, 1995.
- 3.) *Nagy-Dr. Pisztrai-Tóth-Dr.Zimonyi*: A magyar katonai ellátó (hadtáp) szolgálat története.
- 4.) *Dr. Turcsányi Károly*: Anyagi Technikai Biztosítás Alapjai IV. fejezet, (ZMKA Jegyzet, 1993.)
- 5.) *Janza Károly*: 1995. évi Tudományos Konferencia.
- 6.) 88/95. számú Országgyűlési határozat.

- 7.) **Dr. Fehérvári Tamás:** Az új honvédelmi jogszabályok hatása a technikai biztosításra. Új Honvédségi Szemle, 50. évfolyam, 1. szám 1996.
- 8.) MH SZFVK logisztikai csoportfőnök 199. évi beszámoló jelentése.
- 9.) Honvédségi Közlöny, 4. szám, 1998.
- 10.) MHPK VKF. Az 1999.év értékelése.
- 11.) A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrínája (tervezet).
- 12.) Logisztikai Évkönyv, '94, '99.
- 13.) A szárazföldi csapatok története 1962-től. MH 4. Gépesített hadtestparancsnokság Székesfehérvár.